

Aide-mémoire – Pleitzitting

Juni 2025

Dit door de griffie van het Gerecht opgestelde document is een niet-uitputtende praktische leidraad. Voor nadere inlichtingen over de procedureregels voor pleitzittingen voor het Gerecht dienen de partijen¹, de belanghebbenden in de zin van artikel 23 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie („Statuut”)², en hun vertegenwoordigers³, en, in het kader van prejudiciële verwijzingen, de personen die bevoegd zijn om zichzelf of een partij in het hoofdgeding te vertegenwoordigen⁴ („bevoegde personen”) het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht („RP”) en de Praktische uitvoeringsbepalingen voor het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht („PUB”), die authentieke teksten vormen, te raadplegen.

Voor het leesgemak wordt in dit document de term „vertegenwoordiger(s)” zonder verdere specificatie gebruikt om alle vertegenwoordigers van de partijen en belanghebbenden waarnaar wordt verwezen in artikel 23 van het Statuut, aan te duiden, evenals de bevoegde personen.

Voor pleitzittingen met simultaanvertaling dienen de vertegenwoordigers het aanvullende document „**Adviezen van de directie Tolken voor het houden van pleidooi**” te raadplegen.

Wanneer een pleitzitting per **videoconferentie** wordt gehouden, moeten de vertegenwoordigers zich houden aan de „**Technische vereisten en praktische aanbevelingen voor partijen en vertegenwoordigers die via videoconferentie pleiten**”, een document dat gezamenlijk is uitgewerkt door de griffies van het Hof en het

¹ Volgens artikel 1, lid 2, onder c), RP wordt onder „partij” en „partijen”, zonder nadere aanduiding, verstaan: elke partij in het geding, met inbegrip van de interveniënten”.

² Volgens artikel 1, lid 2, onder e), RP „wordt onder „de in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden” verstaan: het geheel van partijen, staten, instellingen, organen en instanties die krachtens dit artikel memories of schriftelijke opmerkingen mogen indienen in het kader van een prejudiciële verwijzing”.

³ Volgens artikel 1, lid 2, onder f), RP „wordt onder „vertegenwoordigers van de partijen” verstaan: de advocaten en de gemachtigden, laatstgenoemden in voorkomend geval bijgestaan door een raadsman of een advocaat, die de partijen overeenkomstig artikel 19 van het Statuut voor het Gerecht vertegenwoordigen”.

⁴ Wat in het kader van verzoeken om een prejudiciële beslissing de vertegenwoordiging en het verschijnen van partijen in het hoofdgeding betreft, houdt het Gerecht rekening met de procedurevoorschriften die van kracht zijn bij de verwijzende rechter. Overeenkomstig artikel 203, lid 3, RP kan het de partijen in het hoofdgeding worden toegestaan om zonder bijstand van een advocaat in rechte op te treden of kunnen zij worden vertegenwoordigd door een andere persoon dan een advocaat die hen mag vertegenwoordigen, indien de regels die gelden voor de verwijzende rechter daarin voorzien.

Gerecht, de directie Tolken en de directie Informatietechnologie van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Deze documenten zijn beschikbaar op de website <https://curia.europa.eu> onder „Gerecht – Procedure”.

Vóór de pleitzitting

1. **Algemene kalender van de terechtzittingen van het Gerecht:** beschikbaar op de website <https://curia.europa.eu> onder „Gerechtelijke kalender”.
2. **Oproeping voor de terechtzitting:** behoudens in uitzonderlijke omstandigheden worden de vertegenwoordigers op zijn minst een maand op voorhand door de griffie opgeroepen voor de pleitzitting (let op het tijdstip waarvoor wordt opgeroepen). Indien op een terechtzitting meerdere zaken samen worden behandeld, wordt in de oproeping vermeld om welke zaken het gaat.⁵
3. **Verzoek om gebruik te mogen maken van technische middelen:** een eventueel verzoek om bepaalde technische middelen te mogen gebruiken voor een presentatie moet op zijn minst twee weken vóór de datum van de pleitzitting worden ingediend.⁶
4. **Plaats van de terechtzitting:** de terechtzittingen vinden plaats in de zittingszalen van de gebouwen Thémis, Erasmus of Thomas More. Aan de deelnemers aan een pleitzitting zal bij hun aankomst bij de receptie van het Hof van Justitie van de Europese Unie worden meegedeeld in welke zittingszaal de zitting plaatsvindt.
5. **Toegang tot de gebouwen:** deelnemers aan een pleitzitting dienen de gebouwen van het Gerecht te betreden via de ingang Rue du Fort Niedergrünwald, L-2925 Luxemburg. Een plattegrond van de gebouwen is te vinden op de website <https://curia.europa.eu> onder „De instelling/Toegang/Routebeschrijving”.
6. **Parkeergelegenheid:** om veiligheidsredenen mogen de deelnemers aan een zitting niet parkeren op de parkeerplaatsen van de instelling, zodat zij een parkeergelegenheid buiten de instelling moeten zoeken.
7. **Binnenkomst in de gebouwen:** aan de veiligheidsmedewerkers moet een **identiteitsbewijs** worden getoond. Gezien de veiligheidsmaatregelen voor de toegang tot de gebouwen van het Hof van Justitie van de Europese Unie, wordt de vertegenwoordigers aangeraden om het nodige te doen om **minstens 20 minuten vóór aanvang van de pleitzitting** in de zittingszaal aanwezig te zijn.⁷
8. Teneinde een optimale organisatie van de terechtzitting te waarborgen, wordt de vertegenwoordigers tevens verzocht om het Gerecht in kennis te stellen van elke **bijzondere maatregel die hun doeltreffende deelname aan de terechtzitting of die van andere deelnemers aan de terechtzitting kan vergemakkelijken**, met name in geval van een handicap of van beperkte mobiliteit.⁸
9. **Contact met de griffie:** de griffie moet worden **gewaarschuwd** in geval van **vertraging** of enig ander **probleem** in verband met de aanwezigheid van een vertegenwoordiger of van andere voor de terechtzitting opgeroepen personen

⁵ Artikel 106 bis RP; punt 201 PUB.

⁶ Punt 204 PUB.

⁷ Punt 205 PUB.

⁸ Punt 207 PUB.

[telefoon: (+352) 4303-1, e-mail: GC.Registry@curia.europa.eu]; zorg er bovendien voor dat de griffie over de **juiste telefoonnummers** beschikt om contact te kunnen opnemen met de vertegenwoordigers of de betrokken personen.

Rechtstreekse beroepen⁹

10. **Beknopt rapport ter terechtzitting:** wanneer het Gerecht of de rechter-rapporteur dit passend acht, stelt de rechter-rapporteur een beknopt rapport ter terechtzitting op. Indien op een terechtzitting meerdere zaken samen worden behandeld, wordt voor elke zaak afzonderlijk of voor alle zaken samen een beknopt rapport ter terechtzitting opgesteld, tenzij het Gerecht of de rechter-rapporteur daar anders over beslist. De griffie betekent die rapporten of dat rapport, in alle procestalen van de betrokken zaken, aan alle vertegenwoordigers die voor deze zitting zijn opgeroepen. Indien beknopte rapporten of een beknopt rapport ter terechtzitting worden opgesteld, streeft het Gerecht ernaar om de vertegenwoordigers drie weken voor de zitting die rapporten of dat rapport te doen toekomen.¹⁰
11. Indien de vertegenwoordiger voornemens is een verzoek in te dienen tot **afwijking van de talenregeling** teneinde ter pleitzitting een andere taal dan de procestaal te gebruiken, moet hij dit verzoek minstens twee weken voor de datum van de terechtzitting indienen teneinde de goede organisatie ervan mogelijk te maken.¹¹ De lidstaten mogen hun eigen officiële taal gebruiken wanneer zij interveniëren in een procedure voor het Gerecht.¹²
12. **Bijwonen van de terechtzitting:** indien een vertegenwoordiger de **pleitzitting** niet kan **bijwonen**, moet hij het Gerecht hiervan **binnen een korte termijn na de oproeping** in kennis stellen.¹³ Indien een naar behoren opgeroepen vertegenwoordiger niet op de terechtzitting aanwezig is en zijn afwezigheid niet is gerechtvaardigd, zal de zitting zonder hem plaatsvinden. In dit geval kan het Gerecht de partij de onnodig gemaakte kosten aanrekenen, in het bijzonder voor eventuele tolken.¹⁴

⁹ De uitdrukking „rechtstreekse beroepen” wordt in artikel 1, lid 2, onder j), RP gedefinieerd als „alle beroepen die bij het Gerecht kunnen worden ingesteld, met uitsluiting van de verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

¹⁰ Punten 210 en 211 PUB.

¹¹ Artikel 45, lid 1, onder d), RP; punt 215 PUB.

¹² Artikel 46, lid 4, RP.

¹³ Punt 209 PUB.

¹⁴ Artikel 139, onder a), RP.

Prejudiciële zaken¹⁵

13. De in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden moeten pleiten in de procestaal.¹⁶ Indien de vertegenwoordiger van een partij in het hoofdgeding voornemens is een verzoek in te dienen tot **afwijking van de taalregeling** teneinde ter pleitzitting een andere taal dan de procestaal te gebruiken, moet zijn verzoek worden ingediend binnen een korte termijn na ontvangst van de oproeping voor de terechtzitting teneinde de goede organisatie ervan mogelijk te maken. De afwijking kan gedeeltelijk zijn en met name betrekking hebben op de antwoorden op eventuele ter terechtzitting gestelde vragen. In dat geval moeten het aanvankelijke pleidooi van de betrokken vertegenwoordiger en de finale repliek in de procestaal zijn gesteld.¹⁷
14. De lidstaten kunnen hun eigen officiële taal bezigen wanneer zij aan een prejudiciële procedure deelnemen voor het Gerecht.¹⁸ Aan de staten – niet zijnde lidstaten – die partij zijn bij de EER-Overeenkomst, alsmede aan de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA kan verlof worden verleend om in plaats van de procestaal een van de andere officiële talen van de Europese Unie te bezigen.¹⁹ Zij worden verzocht de griffie vóór de zitting in kennis te stellen van de gekozen taal.
15. **Bijwonen van de terechtzitting:** de belanghebbenden die de terechtzitting waartoe zij zijn opgeroepen **wensen bij te wonen** moeten het Gerecht daarvan **binnen een korte termijn na de oproeping** in kennis stellen, en de naam van de advocaat of de persoon die hen zal vertegenwoordigen meedelen, alsook laten weten over hoeveel spreektijd deze vertegenwoordigers wensen te beschikken²⁰; wanneer meerdere vertegenwoordigers optreden voor een in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbende, mogen in beginsel slechts twee van hen pleiten, terwijl de antwoorden op de vragen van de rechters en de re- en duplieken aan het einde van de zitting mogen worden gegeven door andere vertegenwoordigers dan degenen die hebben gepleit²¹. Indien een belanghebbende als bedoeld in artikel 23 van het Statuut zijn aanwezigheid ter terechtzitting heeft bevestigd en zijn afwezigheid niet is gerechtvaardigd, zal de zitting zonder hem plaatsvinden. Het Gerecht kan de belanghebbende de onnodig gemaakte kosten aanrekenen, in het bijzonder voor eventuele tolken.²²

¹⁵ De uitdrukking „prejudiciële zaken” heeft betrekking op verzoeken van rechters van een van de lidstaten die krachtens artikel 267 VWEU bij het Hof van Justitie van de Europese Unie worden ingediend en betrekking hebben op de uitlegging van de Verdragen of op de geldigheid en de uitlegging van de handelingen van de instellingen, de organen of de instanties van de Unie.

¹⁶ Punt 215 PUB.

¹⁷ Punt 218 PUB.

¹⁸ Artikel 46, lid 4, RP.

¹⁹ Artikel 46, lid 5, RP.

²⁰ Punt 218 PUB.

²¹ Punt 229 PUB.

²² Artikel 139, onder a), RP.

Uw aankomst in de zittingszaal

16. **Ten minste 20 minuten** vóór aanvang van de terechtzitting²³

17. Wend u tot de zittingsbode zodat deze:

- kan vaststellen wie aanwezig is;
- op de hoogte wordt gesteld van enige wijziging of toevoeging van een vertegenwoordiger en van de vertegenwoordiger(s) die zal/zullen pleiten²⁴;
- in voorkomend geval op de hoogte wordt gesteld van de aanwezigheid van personen die de vertegenwoordiger(s) vergezellen.

18. **De rechters en de zittingsgriffier** ontvangen de vertegenwoordigers van de partijen, die in toga moeten zijn, 5 à 10 minuten vóór aanvang van de zitting (volg de aanwijzingen van de zittingsbode).²⁵ Een dergelijke vergadering vindt niet plaats bij een pleitzitting via videoconferentie (noch met de vertegenwoordigers die aanwezig zijn in de zittingszaal, noch met de vertegenwoordigers via videoconferentie).

Verloop van de pleitzitting

19. In beginsel dienen de vertegenwoordigers **te pleiten en de vragen van het Gerecht te beantwoorden in toga, staand achter de daartoe voorziene katheders**. Elke vertegenwoordiger wordt gevraagd zijn of haar eigen toga mee te brengen. Het Gerecht houdt enkele toga's ter beschikking van vertegenwoordigers die er geen zouden hebben. Aangezien het aantal en de beschikbare maten van deze toga's beperkt zijn, wordt de betrokken vertegenwoordigers verzocht het Gerecht daar vooraf van in kennis te stellen.²⁶

20. **Opstelling van de bank** (van de pleittafels gezien richting de bank):

- in het midden: kamerpresident of alleensprekende rechter;
- links en rechts: rechters van de rechtsprekende formatie in protocolaire volgorde aan weerszijden van de kamerpresident;
- uiterst links van de bank: eventueel, de advocaat-generaal;
- uiterst rechts van de bank: zittingsgriffier.

21. **Opstelling van de tafels en de pleittafels** (vanuit het publiek gezien richting de bank):

- De uiterst linkse en uiterst rechtse tafels van de zittingszaal zijn voorbehouden aan het Gerecht (uiterst rechts voor de zittingsbode en,

²³ Punt 205 PUB. Hierdoor kunnen met name de in de punten 17 en 18 hieronder beschreven handelingen worden uitgevoerd.

²⁴ Punt 229 PUB.

²⁵ Punt 206 PUB.

²⁶ Punt 221 PUB.

indien aanwezig, uiterst links voor de referendarissen van de rechter-rapporteur en van de advocaat-generaal).

Rechtstreekse beroepen

- rechter pleittafel: vertegenwoordiger van de verzoekende partij;
- linker pleittafel: vertegenwoordiger van de verwerende partij;
- de vertegenwoordiger van een interveniënt neemt doorgaans plaats achter de vertegenwoordiger van de partij aan de zijde waarvan hij intervenieert (naargelang van de zittingszaal).

Prejudiciële zaken

De vertegenwoordigers nemen vrij plaats aan de pleittafels.

22. De persoon die staat achter de kathedraal het woord neemt, dient steeds de **microfoon** te gebruiken.
23. Het is de deelnemers aan de zitting en het publiek dat de zitting bijwoont ten strengste verboden om toestellen te gebruiken waarmee geluids- of video-opnamen van de zitting kunnen worden gemaakt.
24. **Mobiele telefoons:** mobiele telefoons en andere communicatietoestellen moeten worden uitgeschakeld of in „vliegtuigmodus” worden gezet (de modus „stil” voorkomt interferentie met de voor de vertolking gebruikte systemen niet).
25. **Verloop van de zitting en volgorde van de tussenkomsten** (behalve in bijzondere gevallen)²⁷:

Rechtstreekse beroepen

- binnenkomst van de rechters en de zittingsgriffier in de rechtszaal, aangekondigd door de zittingsbode (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek staan op);
- de rechters en de zittingsgriffier nemen plaats op de bank (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek mogen gaan zitten);
- opening van de pleitzitting door de kamerpresident;
- oproep van de betrokken zaak of zaken door de zittingsgriffier;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verzoekende partij;

²⁷ Naargelang van de bijzonderheden van de zaak of zaken kunnen aanpassingen worden aangebracht. Wanneer bijvoorbeeld meerdere in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden voor het Gerecht hetzelfde standpunt verdedigen, wordt hun vertegenwoordigers verzocht om vóór de pleitzitting onderling af te stemmen, teneinde onnodige herhalingen in de pleidooien te voorkomen (punt 230 PUB) en de kamerpresident kan dan besluiten om de pleidooien te groeperen volgens de argumenten van de in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden. Bovendien kunnen regelingen worden getroffen in geval van gevoegde zaken of de organisatie van een gezamenlijke pleitzitting voor meerdere prejudiciële zaken (artikel 214 RP).

- in voorkomend geval, inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de interveniërende partij(en) aan de zijde van de verzoekende partij;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verwerende partij;
- in voorkomend geval, inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de interveniërende partij(en) aan de zijde van de verwerende partij;
- in voorkomend geval, antwoorden op de vragen van de rechters;
- eindpleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verzoekende partij;
- in voorkomend geval, eindpleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de interveniërende partij(en) aan de zijde van de verzoekende partij;
- eindpleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verwerende partij;
- in voorkomend geval, eindpleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de interveniërende partij(en) aan de zijde van de verwerende partij;
- sluiting van de terechtzitting door de kamerpresident;
- de rechters en de zittingsgriffier, voorgedaan door de zittingsbode, verlaten de bank en gaan naar de kamer achter de zittingszaal (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek staan op tot aan de sluiting van de deuren).

Prejudiciële zaken

- binnenkomst van de rechters, de advocaat-generaal en de zittingsgriffier in de rechtszaal, aangekondigd door de zittingsbode (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek staan op);
- de rechters, de advocaat-generaal en de zittingsgriffier nemen plaats op de bank (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek mogen gaan zitten);
- opening van de pleitzitting door de kamerpresident;
- oproep van de betrokken zaak of zaken door de zittingsgriffier;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verzoekende partij in het hoofdgeding; indien er meerdere verzoekende partijen zijn, volgt de volgorde van de inleidende pleidooien in beginsel de volgorde van presentatie van de verzoekende partijen in het verzoek om een prejudiciële beslissing;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de verwerende partij in het hoofdgeding; indien er meerdere verwerende partijen zijn, volgt de volgorde van de inleidende pleidooien in beginsel de volgorde van presentatie van de verwerende partijen in het verzoek om een prejudiciële beslissing;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de lidstaten; indien er meerdere lidstaten zijn, pleit(en) de vertegenwoordiger(s) van de lidstaat waar het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend als eerste. Daarop volgen de inleidende pleidooien van de vertegenwoordiger(s) van de andere lidsta(a)t(en) in principe in protocollaire volgorde;

- in voorkomend geval, inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de staten die partij zijn bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, niet zijnde lidstaten, en van de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA;
- in voorkomend geval, inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van derde staten;
- inleidend pleidooi van de vertegenwoordiger(s) van de instellingen, organen of instanties in protocolaire volgorde;
- in voorkomend geval, antwoorden op de vragen van de rechters en, in voorkomend geval, van de advocaat-generaal;
- eindpleidooien van de vertegenwoordigers, in principe in de volgorde van de inleidende pleidooien;
- sluiting van de terechtzitting door de kamerpresident;
- de rechters, de advocaat-generaal en de zittingsgriffier, voorgegaan door de zittingsbode, verlaten de bank en gaan naar de kamer achter de zittingszaal (de vertegenwoordigers, de personen die hen vergezellen en het publiek staan op tot aan de sluiting van de deuren).

26. Duur van de pleidooien: de vertegenwoordigers moeten de duur van het inleidende pleidooi in acht nemen die is aangegeven in de door de griffie toegezonden oproepingsbrief. In beginsel beschikt elke hoofdpartij of belanghebbende als bedoeld in artikel 23 van het Statuut over 15 minuten (in intellectuele-eigendomszaken beschikken de andere partijen die zijn toegelaten tot interventie voor de kamers van beroep van het EUIPO ook over 15 minuten) en elke interveniënt in rechtstreekse beroepen over 10 minuten; in een zitting in gevoegde zaken of in een gemeenschappelijke pleitzitting beschikt elke hoofdpartij of belanghebbende als bedoeld in artikel 23 van het Statuut over 15 minuten voor elke betrokken zaak en elke interveniënt in rechtstreekse beroepen over 10 minuten voor elk van deze zaken, tenzij de griffie een andere spreektijd heeft toegewezen.²⁸

27. Overlegging van documenten: in het uitzonderlijke geval dat een hoofdpartij voorstelt om op de pleitzitting documenten over te leggen, is het wenselijk dat zij voldoende fotokopieën meebrengt voor de rechters van de formatie, de advocaat-generaal, de vertegenwoordiger van de griffie, de andere partijen, de tolken en de referendarissen van de rechter-rapporteur en van de advocaat-generaal.²⁹

28. Uitrusting: de katheders waarachter de persoon het woord neemt en de pleittafels zijn uitgerust met het systeem voor simultaanvertolking.

29. Geluidsopname: van de debatten wordt een geluidsopname gemaakt. De president van het Gerecht kan, op naar behoren met redenen omkleed verzoek, een partij die aan de schriftelijke of mondelinge behandeling heeft deelgenomen, verlof verlenen

²⁸ Punt 227 PUB.

²⁹ Punt 233 PUB.

om bij het Gerecht de geluidsband van de pleitzitting te beluisteren in de taal die de sprekers in de loop daarvan hebben gebezigd.³⁰

³⁰ Artikelen 115 en 224 RP.